

Asia: VN/25987/2023

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi tartuntatautilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue (VAKE) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä tartuntatautilaiksi ja eräistä siihen liittyvistä laeista.

Yleisiä huomioita

VAKE:n näkemyksen mukaan päätös uudistaa tartuntatautilaki kokonaisuudessaan on perusteltu. Lakiesityksen valmistelu on toteutettu hyvin; laaja-alaisesti tartuntatautien asiantuntijoita hyödyntäen ja sidosryhmiä kuullen. Luonnoksessa on huomioitu hyvin eri tahojen esiintuomia kehittämistarpeita.

VAKE puoltaa valittua lähestymistapaa pandemiasäätelyn osalta eli sen sisällyttämistä uudistettavaan tartuntatautilakiin osaksi muuta sääntelyä. Perustelut on kuvattu hyvin lakiehdotuksen perusteluosiossa.

Ehdotusten taloudellisten vaikutusten arviointiosiossa sivulla 28 todetaan, että ehdotuksen (15§) kohdennetuista tai pakollisista terveystarkastuksista ei aiheutuisi hyvinvointialueelle merkittäviä lisäkustannuksia. VAKE haluaa tuoda esiin, että edellisen pandemian yhteydessä Helsinki-Vantaan lentoasemalla toteutetut terveystarkastukset vaativaa mittavaa panostusta ja aiheuttivat merkittäviä lisäkustannuksia.

Perusteluosiossa s. 34 3. kappaleen alussa todetaan: Lakiehdotuksessa (6 luvun 77 §:ssä) esitettäisiin, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu- tai toimintayksikön vastuuhenkilö voisi HUS-yhtymän tartuntatautiyksikköä konsultoituaan.... Tästä puuttunee ”hyvinvointialueen tai...”

VAKE esittää huolensa siitä, että nykyisessä laissa oleva 45§ Muut vapaaehtoiset rokotukset jää pois. Pykälän 2 momentissa on velvoite hyvinvointialueelle järjestää kansalliseen rokotusohjelmaan kuulumattomat lääkärin määräyksen perusteella tartuntatautien ehkäisyyn käytettävät rokotukset. Tämän velvoitteen jääminen pois laista saattaa johtaa siihen, että matkailjarokotukset ohjataan yksityisille palveluntuottajille ja se voi heikentää maahanmuuttajataustaisten henkilöiden rokotussuojaa ja muuta tartunnantorjunnan suojaa kyläilymatkoilla ja lisätä riskiä tiettyjen tartuntatautien (esim. hepatiitti A, lavantauti, malaria) esiintyvyyttä.

VAKE puoltaa nykyisessä laissa olevan 56 § Terveystilan selvitys salmonellatartunnasta työtehtävää varten poistamista, koska kaikkia oireettomia kantajia ei seulonnalla löydetä ja lisäksi salmonellan leviämisen riski yksittäisen henkilön välityksellä on pieni. Riskityössä työskentelevän tulee joka tapauksessa huolehtia käsi- ja elintarvikehygieniasta.

Pykäläkohtainen arviointi

6 § Valtakunnallinen torjuntatyö

VAKE puoltaa pykälään ehdotettuja täsmennyksiä erityisesti Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tehtävien osalta, että riittävää resursointia koskien.

10 § Tartuntatautien torjunta muissa valtion viranomaisissa

Tartuntataudeista vastaavan lääkärin nimeäminen erityisesti Puolustusvoimille ja Vankiterveydenhuollon yksiköille kannatettavaa.

11§ Tartuntatautien torjunnan asiantuntijaelimet

VAKE näkee kannatettavana, että tartunnantorjunnan eri asiantuntijaelimet ja niiden rooli on kuvattu laissa.

25 § Tiedonsaantioikeus epidemian havaitsemiseksi, selvittämiseksi ja tartunnan jäljittämiseksi

VAKEn näkemyksen mukaan luonnoksen mukainen kirjaus laajemmasta tietojen saantioikeudesta on epidemioiden selvittämisen ja torjunnan kannalta välttämätön. Nykyinen lainsäädäntö on ollut näiltä osin puutteellinen, mikä on hankaloittanut ja hidastanut epidemioiden selvittämiseksi ja torjumiseksi välttämättömien tietojen saamista esim. työpaikkoja ja varhaiskasvatyüksiköitä koskien.

29 § Tartuntatauti-ilmoituksen sisältö

VAKE puoltaa ehdotusta siitä, että laboratorioiden tulisi jatkossa ilmoittaa tartuntatauti-ilmoituksessa tieto myös negatiivisesta näytevastauksesta. Tämä mahdollistaisi paremman tilannekuvan luomisen tautitilanteesta.

Lisäksi VAKE kannattaa THL:lle esitettyä laajempaa oikeutta täydentää tartuntatauti-ilmoitusten tietoja yhdistelemällä tietoja eri rekistereistä. Toiveena on, että lääkäreiden tai hammaslääkäreiden tartuntatauti-ilmoitusten ja niillä kerättävien tietojen määrä voitaisiin minimoida.

30 § Ilmoittaminen hyvinvointialueen ja kunnan viranomaisille.

VAKE puoltaa ehdotettua muutosta siitä, että tartuntatauti-ilmoituksen voisi tehdä tartuntataudeista vastaavan lääkärin lisäksi myös hyvinvointialueen tai HUS- yhtymän tartuntatautiyksikölle. Tämä olisi käytännön toiminnan kannalta perusteltua.

31 § Zoonoosien ja eläintautitapausten ilmoittaminen

VAKE ehdottaa, että pykälän 2 mom. lisätään, että Ruokaviraston on ilmoitettava pykälässä mainitusta eläintautitapauksesta THL:n ja hyvinvointialueen lisäksi myös HUS- yhtymälle

32 § Tartuntatautirekisteri

VAKE puoltaa ehdotettua muutosta siitä, että tartuntatautirekisterin tietoihin voisi tehdä korjauksia tartuntataudeista vastaavan lääkärin lisäksi myös hyvinvointialueen tartuntatautiyksikön henkilöstö. Tämä olisi käytännön toiminnan kannalta perusteltua.

33 § Tartuntatautiin otosseurantarekisteri ja 35 § Asiakkaiden ja potilaiden suostumus otosseurannassa.

Pykälässä ehdotettu velvoite otosseurantaan osallistumisesta on uusi tehtävä hyvinvointialueille. Aiemmin vapaaehtoiseen otosseurantaan osallistuneena VAKEssa tunnustetaan otosseurantaan liittyvät haasteet, joita ehdotetussa laissa pyritään osin lieventämään lupaprosessia sujuvoittamalla. Tämä ei kuitenkaan poista kaikkia siihen liittyviä käytännön haasteita. Otosseuranta on normaalikäytänteistä poikkeava toimintamalli, joka henkilöstön on vaikea muistaa ja jonka toteuttaminen vaatii erillistä työtä. Kansallisesti tulisi miettiä prosessien yksinkertaistamista ja esimerkiksi laboratorioiden hyödyntämistä otosseurannan toteutuksessa.

36§ Hoitoon liittyvien infektioiden sekä lääkkeille erittäin vastustuskykyisten mikrobien rekisterit

Pykälässä säädettäisiin THL:n ja hyvinvointialuiden pitämien rekistereiden lisäksi myös sosiaali- ja terveydenhuollon toiminta- ja palveluyksiköiden velvollisuudesta ylläpitää oma yksikkönsä osalta hoitoon liittyvien infektioiden rekisteriä. VAKE näkee hoitoon liittyvien infektioiden ehkäisyn, seurannan ja torjunnan tärkeänä mutta toteaa, että velvoite yksikkökohtaisten rekisterien ylläpitämisestä voi aiheuttaa haasteita ja lisäkustannuksia etenkin pienemmille sosiaali- ja terveydenhuollon toiminta- ja palveluyksiköille.

40§ Tietojen luovuttaminen rekisteristä

VAKE ehdottaa, että ehdotetun pykälän 1momenttia täydennettäisiin siten, että hyvinvointialueilla ja HUS-yhtymälle säädettäisiin oikeus luovuttaa tietoja toisilleen tapauskohtaisista rekistereistä (39 §), siltä osin kuin se on välttämätöntä tartuntatautiin torjuntatyöhön kuuluvien tehtävien suorittamiseksi. Tiedonsaantioikeuden laajentaminen edistäisi osaltaan tarttuvien tautien leviämisen rajoittamiseksi ja estämiseksi tehtävää työtä.

43 § Rokotustoiminta

VAKE näkee tärkeänä THL:n ohjaavan roolin kaikessa rokotustoiminnassa.

44§ Kansallinen rokotusohjelma ja vaarallisten tai harvinaisten tartuntatautiin torjuntaan tarvittavat rokotteet

VAKE näkee kannatettavana pykälässä ehdotetun veloitteen työnantajalle tehdä yhteistyötä rokotusten toimeenpanon toteutuksessa.

49 § Rokotukset korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollossa

VAKE pitää ehdotusta korkeakouluopiskelijoiden rokotuksista opiskeluterveydenhuollossa perusteltuna ja kannatettavana.

52 § Rokotussuoja asiakkaiden ja potilaiden suojaamiseksi

VAKE kannattaa esitystä, että influenssarokotus poistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöltä edellytettävien rokotusten listalta. Influenssarokotus suojaa yksilöä vakavalta taudilta, mutta sen suojateho tartuntojen ehkäisyssä on rajallinen. Lisäksi työnantajan näkökulmasta työntekijöiden rokotussuojan seuranta vuosittain tehostettavan rokotuksen osalta on ollut ongelmallista. Hinkuyskärokotukseen liittyy tehostamistarpeen vuoksi osin sama ongelma ja VAKE toivoo määriteltävän mahdollisimman tarkkaan ja harkintaan käyttäen, missä tehtävissä sen antamaa suojaa edellytetään.

Kotisairaanhoidon ja kotipalvelun työntekijöiden sisällyttäminen säädöksen piiriin on kannatettava lisäys.

53 § Rokotus työterveyshuollossa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toiminta- ja palveluyksiköissä

Aiemman pandemian kokemusten perusteella maksuton määrittäminen välttämätöntä yksityisten palveluntuottajien hyödyntämiseksi rokotustoiminnassa.

57 § Terveystilan selvitys hengityselinten tuberkuloosista työtehtävää varten

VAKE näkee pykälään tehdyt täsmennykset perusteltuina.

58 § Työstä, varhaiskasvatuksesta ja oppilaitoksesta poissaolosta päättäminen

VAKEn arvion mukaan pykälän muotoiluun liittyy riski, että sitä tulkitaan eri tavoin eri lääkäreiden ja hyvinvointialueiden toimesta. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi aiemmin pykälässä 56 ollut määrittely siitä, missä työtehtävissä pykälä tulee sovellettavaksi. Lisäksi pykälän 3 momenttiin liittyy jo nykyisessä lainsäädännössä oleva riski pykälän soveltamisesta liian kevyin perustein. Mikäli pykälän 3 momentti jää tässä muodossaan lakiin, tarvitaan kansallisia soveltamisohjeita tai vähintäänkin perusteluosioon yksityiskohtaisempia esimerkkejä siitä, missä taudeissa ja minkälaisissa tilanteissa sitä ajatellaan sovellettavan.

61 § Kollektiivinen karanteeni

Kollektiivinen karanteeni voisi tulla kyseeseen esimerkiksi ilma-aluksessa tartuntataudille altistuneiden kohdalla tai esimerkiksi kaikkien tietyltä maantieteelliseltä riskialueelta saapuvien kohdalla. Haasteen pykälän muotoilussa aiheuttaa se, että karanteenipäätös tulisi kirjata jokaisen kohdalla potilasasiakirjoihin. Tämä muodostuu todennäköisesti esteeksi pykälän soveltamiselle samalla tavoin kuin yksilöllisten karanteenipäätösten tekeminen suurelle joukolle. Lisäksi VAKE ehdottaa, että koska kyseessä on varsin poikkeuksellinen päätös, kollektiivisen karanteenipäätöksen voisi tehdä vain virkasuhteinen hyvinvointialueen tai HUS-yhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri. Kiireellisiä tilanteita varten, kun tartuntataudeista vastaava lääkäri ei ole tavoitettavissa, jää muille lääkäreille kuitenkin tarvittaessa yksilöllisten päätösten mahdollisuus.

69 § Karanteeni- ja eristämispäätöksen tiedoksianto

VAKE kannattaa ehdotettua muutosta, että päätös voidaan antaa myös suullisesti tai puhelimen tai muun etäyhteyden välityksellä, koska hallintolaissa säädetty tapa ei karanteeni- ja eristämispäätösten osalta ole toimiva.

77§ ja 78§ Vierailujen rajoittaminen ja kieltäminen sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä

VAKE pitää kannatettavana, että vierailujen rajoittamisesta ja kieltämisestä säädettäisiin yksityiskohtaisesti laissa. Ehdotus selkeyttää käytännön toimintaa ja päätöksentekoa. On kuitenkin huomioitava, että kynnys vierailukieltöjen asettamiselle tulisi pitää korkeana, sillä vierailukiellot vaikuttavat merkittävästi yksiköissä asuvien elämänlaatuun.

85 § Tarkastukset ja tiedonsaantioikeus

Pykälässä todetaan, että tarkastusta ei saisi suorittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa, mikä sinänsä on perusteltu rajaus. VAKEn näkemyksen mukaan tulisi kuitenkin huolehtia, että

pitkäaikaisasumisyksiköissä asukkaiden omat huoneet, jossa he asuvat vuokralla, olisivat esimerkiksi hygieniakiertojen piirissä.

97 § Tartuntatautipäiväraha

Tartuntatautipäivärahan ikärajaa koskevat muutokset perusteltuja ja kannatettavia.

Muuta lainsäädäntöä koskevat huomiot

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

Tartuntatautien hoitoon käytettäviä lääkkeitä koskevassa pykälässä tai vähintäänkin perusteluosiossa tulisi korostaa, että ainoastaan tartuntoja estävä lääkitys olisi maksutonta. Sen sijaan muita tukihaittoja tai tautien pitkäaikaisvaikutuksia koskisivat normaalit maksukäytännöt. Tätä toki pyritty tuomaan esiin tartuntataudin määritelmässä, mutta virhetulkintojen vaara nyky muodossa olemassa.

Läkelaki

Sairaala-apteekista tulisi voida toimittaa myös yksityisiin sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköihin tartuntatautien ehkäisyyn tarvittavia lääkkeitä tartuntataudeista vastaavan lääkärin päätöksellä epidemiatilanteissa (esim. influenssa ja syyhy).

Åhlgren Paulina
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue